

UJEDINJENE NACIJE

Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove

Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove (Mehanizam) osnovao je Savjet bezbjednosti Ujedinjenih nacija 22. decembra 2010. da nastavi nadležnost, prava, obaveze i ključne funkcije Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSR) i međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) koji su zatvoreni 2015., odnosno 2017.

IZJAVA

PREDSJEDNICA

(Isključivo za medije. Nije zvanični dokument.)

New York, 12. decembar 2022.

Obraćanje sudije Graciele Gatti Santane, predsjednice Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove, Savjetu bezbjednosti UN-a 12. decembar 2022

**Gospođo predsjedavajuća,
Ekselencije,
Dame i gospodo,**

Dobro jutro. Velika je čast i privilegija što vam se mogu obratiti danas i izložiti dvadeset prvi izvještaj o napretku Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove. To činim na svojoj novoj dužnosti, kao predsjednica Mehanizma. Imajući na umu ovu jedinstvenu priliku, željela bih izraziti zahvalnost na ukazanom povjerenju i dajem riječ da ću primjerno i efikasno voditi ovu instituciju. Nastavljam posao tamo gdje je stao moj prethodnik, sudija Carmel Agius, kojemu želim javno odati priznanje. Velikodušnost njegovog duha, u kombinaciji s izvanrednim rukovođenjem i pragmatičnim pristupom u rješavanju problema, trebaju služiti kao primjer u našim vremenima ispunjenim suprotnostima.

Gospođo predsjedavajuća,

Sa zadovoljstvom mogu izvijestiti da je Mehanizam – jedan entitet s dva ogranka – i dalje jak i da postiže opipljive rezultate u ispunjavanju svog mandata, te da postaje zaista rezidualno tijelo. Institucije su efikasne samo u onoj mjeri koliko su efikasni ljudi koji ih čine. Tokom svojih prvih pet mjeseci na dužnosti, bila sam svjedok neumornih nastojanja, kako sudija tako i osoblja, koji svi neumorno rade kako bi ostvarili daljnji značajan napredak u vezi s preostalim sudskim poslovima Mehanizma. S tim u vezi, nakon izricanja presude u predmetu za nepoštovanje suda *Fatuma i drugi* 29. juna 2022., ostali smo, u skladu s prvobitnim planovima, sa samo dva glavna predmeta, koja se oba odnose na ključna krivična djela.

Prvo ću govoriti o suđenju g. Félicienu Kabugi, koje je počelo u Haagu 29. septembra i dobro napreduje. Pretresno vijeće očekuje da će do sudske pauze u radu Mehanizma pred kraj godine, koja počinje 26. decembra, saslušati 20 od oko 50 svjedoka koji će dati iskaz kao svjedoci tužilaštva. Inovativno vođenje ovog postupka pokazuje odličnu koordinaciju među ograncima i čvrstu volju Pretresnog vijeća da vodi prvostepeni postupak što je ekspeditivnije moguće, uz puno poštovanje redovnog sudskog postupka i procesnih prava optuženog. Osim u sudnici u Haagu, svjedoci i branioci mogu da bezbjedno učestvuju u postupku iz ogranka u Arushi i ureda u Kigaliju, a optuženi može prisustvovati suđenju lično ili na daljinu, iz Pritvorske jedinice Ujedinjenih nacija. Sudijama pomaže predani tim pravnik koji rade sa svih lokacija. Imenovala sam jednog rezervnog sudiju kako bi se obezbijedio kontinuitet, u slučaju da neko od

sudija u vijeću bude nedostupan. Okončanje pretresne faze u ovom predmetu se i dalje očekuje u septembru 2024.

Isto tako, žalbeni postupak u predmetu *Stanišić i Simatović*, kojim predsjedavam od jula, odvija se prema planu. Sljedeća statusna konferencija biće održana 19. januara 2023., a žalbeni pretres uz lično prisustvo svih aktera zakazan je za 24. i 25. januar 2023. Sada kada je određeno održavanje ovih ključnih pretresa, uvjerena sam da mogu, uz punu podršku sudija u Vijeću, potvrditi da će drugostepena presuda biti izrečena u junu 2023. Valja primijetiti da sve sudije u ovom predmetu, osim mene, rade na daljinu.

Pored toga, Mehanizam je ostvario važan napredak u vezi sa svojim drugim sudskim aktivnostima koje su u toku, a koje proizlaze iz funkcija kao što su zaštita žrtava i svjedoka, pomoć nacionalnim pravosuđima i praćenje predmeta prosljeđenih nacionalnim sudovima, kao i provođenje kazni. Ovi poslovi redovno traže donošenje odluka od strane sudija Mehanizma ili predsjednice, te zahtijevaju stalni rad i resurse, kako bi se ciklus pravde u potpunosti zatvorio. Nedavna plenarna sjednica sudija s ličnim prisustvom, održana od 28. do 30. novembra 2022., pružila je adekvatan forum za detaljniju raspravu u vezi s ovim pitanjima.

Gospođo predsjedavajuća,

Nešto ranije ove godine, Savjet bezbjednosti je pregledao napredak rada Mehanizma, što je dovelo do usvajanja rezolucije 2637 (2022.) u junu. Procesi revizije i evaluacije predstavljaju jedinstvenu priliku za poboljšanja i samostalno prilagođavanje. Donošenje ove rezolucije na samom početku mog mandata pomoglo mi je da definišem prioritete u obavljanju svoje dužnosti i drugim važnim područjima na koje treba da se usredsredim. S tim u vezi, dozvolite mi da iznesem nekoliko primjedbi.

Prvo, rezolucija sadrži snažan poziv svim državama da u potpunosti sarađuju s Mehanizmom. Ovo je značajan poziv na djelovanje, koji se odnosi na sva krivična djela navedena u članu 1 Statuta Mehanizma. Među tim krivičnim djelima je i nepoštovanje suda, koje nije tek puklo kršenje proceduralne discipline, kako je ranije navela jedna delegacija. Poštovanje adekvatnog provođenja pravde je sastavni dio našeg sistema i predstavlja *conditio sine qua non* postojanja vladavine prava. Uplitanje u postupak se ne može tolerisati. Ono ugrožava temelj međunarodnog pravosudnog sistema i naslijeđe našeg suda. U predmetu *Jojić i Radeta*, Republika Srbija ima nedvosmislenu obavezu da sarađuje s Mehanizmom. Nacionalne vlasti su me nedavno obavijestile da nemaju namjeru da postupe po nalogu sudije pojedinca od 13. maja 2019., koji je Žalbeno vijeće potvrdilo 24. februara 2020. Dozvolite mi da kažem da sam razočarana, ali ne i obeshrabrena. Ja ću i dalje postavljati ovo pitanje u očekivanju da Republika Srbija na kraju ispuni svoje međunarodne dužnosti na osnovu Povelje Ujedinjenih nacija, kako je to i ranije činila u više prilika koje su se odnosile na nepoštovanje suda.

Još jedna ozbiljna stvar u vezi s kojom je Savjet tražio od svih država da sarađuju s Mehanizmom i da mu pruže potrebnu pomoć, odnosi se na osam relociranih osoba koje su oslobođene optužbi ili koje su izdržale svoje kazne. Poštovanje sporazuma između Ujedinjenih nacija i Nigera bio bi najbolji način da se ovaj problem riješi. Činjenica da se to nije dogodilo dovela je do toga da ove osobe žive u *de facto* kućnom pritvoru, uprkos tome što su slobodne. Mehanizam i Međunarodni krivični sud za Ruandu prije njega, u više navrata su skretali pažnju Savjeta bezbjednosti na hitnu potrebu rješavanja pitanja osoba oslobođenih optužbi i osoba puštenih na slobodu. Prije godinu dana, moj je prethodnik pred ovim forumom objavio napredak u rješavanju ovog problema, misleći da je stvar zaključena. On je tada odao priznanje predstavniku Nigera, koji je bio predsjedavajući Savjeta bezbjednosti za decembar 2021., jer je njegova zemlja prihvatila da preseli te osobe na svoju teritoriju. Godinu dana kasnije, naša kolektivna

nesposobnost da nađemo trajno rješenje negativno se odražava ne samo na Organizaciju, već i na kredibilitet međunarodnog pravosuđa u cjelini. Pomoć država u identifikovanju i implementaciji prihvatljivog rješenja ove krize u velikoj će mjeri pomoći Mehanizmu da nastavi dalje sa svojim planovima za tranziciju.

Drugo, Savjet je tražio da Mehanizam dostavi opcije u vezi s prijenosom svojih preostalih aktivnosti u odgovarajućem trenutku. Ovaj zahtjev shvatamo ozbiljno i zato je izrada strategije za budućnost postala jedan od prioriteta mog mandata. Prošlog petka sam Neformalnoj radnoj grupi Savjeta bezbjednosti za međunarodne sudove predstavila nacrt na osnovu kojeg bi se izradio plan o kapacitetima Mehanizma kao cjeline na osnovu raznih scenarija. Ovaj nacrt navodi preostale rezidualne funkcije s preliminarnim projekcijama koje uključuju tri faze smanjivanja. Faza 1 predstavlja period tokom kojeg se očekuje okončanje *ad hoc* sudskih aktivnosti i potrage za bjeguncima. Faza 2 predstavlja period tokom kojeg će se Mehanizam usredsrediti isključivo na obavljanje svojih kontinuiranih rezidualnih funkcija, što zahtijeva složenije i dugotrajno razmatranje. I zatim, na kraju, u trećoj i posljednjoj fazi se očekuje da će naše kontinuirane rezidualne funkcije nositi značajno redukovan obim posla, za što za sada nisu dostupne konkretne projekcije. Mehanizam će dalje kolaborativno raditi na razvoju opcija za eventualni prijenos funkcija, kao i na vremenskim okvirima očekivanog trajanja pojedinih aktivnosti. S ovim nacrtom kao prvim pokazateljem, Mehanizam će dostavljati ažurirane podatke u vezi s razvojem sveobuhvatne strategije koja treba da vodi trajnu tranziciju Mehanizma u istinski rezidualni sud.

Kako je ovaj Savjet već ranije napomenuo, ne može postojati “izlaz bez strategije”. Iako je to tačno, naglasila bih da naši planovi za budućnost zavise od toga kako rješavamo sadašnje izazove. Svako kašnjenje na tom planu imaće uticaja na naše planove za tranziciju. Jedan jasan primjer za to jeste područje provođenja kazni. U poređenju s drugim međunarodnim sudovima i tribunalima, mi imamo najveći broj osuđenih osoba, njih ukupno 51, koje izdržavaju najduže kazne, uključujući 17 kazni doživotnog zatvora. Trenutno je 13 država preduzelo korak dalje u pokazivanju svoje snažne predanosti međunarodnoj pravdi, time što su voljno preuzele dodatne i teške odgovornosti provođenja kazni. Njihova trajna podrška i saradnja su od ključne važnosti za sposobnost Mehanizma da izvrši ovaj aspekt svog mandata i ja im odajem priznanje i iskreno zahvaljujem. Hitno apelujem na druge države da slijede njihov primjer u podjeli tereta provođenja kazni osoba koje su osudili Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju, Međunarodni krivični sud za Ruandu i Mehanizam. Ukoliko se dodatne države ne jave, Mehanizam će teško ispuniti svoje dužnosti na ovom važnom području.

Na kraju, upućujem na trajni naglasak koji ovo tijelo stavlja na to da naš sud treba da i dalje bude vođen idejom da radi kao mala, privremena i efikasna struktura. Mogućnost da se ocijeni šta izraz “rezidualni” stvarno znači postala je jasnija sada kada radimo na posljednjim prvostepenim i žalbenim postupcima. Međutim, realnost je takva da okvir naših odgovornosti i obim aktivnosti idu znatno dalje od onoga što je bilo predviđeno 1993. i 1994. godine, kada su *ad hoc* međunarodni sudovi osnovani. U tom smislu, izraz “rezidualni” ne treba da odaje utisak da više nismo važni. Naprotiv, naše rezidualne funkcije za koje imamo mandat, uključujući sudske funkcije, i dalje su od suštinske važnosti. Uistinu, zbog toga je ova institucija i osnovana. Čak i nakon okončanja rada na preostalim predmetima, ostaće nam niz značajnih dugotrajnih odgovornosti čiji cilj je konsolidovanje naših postignuća i rezultata. Govorim o provođenju kazni, čuvanju arhiva, zaštiti svjedoka, pomoći nacionalnim pravosuđima i drugim sudskim aktivnostima. Zbog toga pozivam međunarodnu zajednicu da i dalje bude čvrsta u svojoj predanosti borbi protiv nekažnjivosti; da prihvati realnost da pravda ne završava donošenjem pravosnažnih presuda; i da prihvati da naše rezidualne funkcije zahtijevaju trajne napore da se osigura da naslijeđe Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu i Mehanizma ne bude skrenuto s pravog puta.

Takođe bih naglasila potrebu da pojačamo nastojanja da se suprotstavimo poricanju genocida, revizionizmu i veličanju ratnih zločinaca. Odbranom i širenjem istine možemo spriječiti ponavljanje genocida i drugih užasnih zločina. Informativni centri koje je Savjet bezbjednosti predvidio u rezoluciji 1966 (2010.) usmjereni su u tom pravcu i imaće, kako pokazuje postojeći centar u Sarajevu, vitalnu ulogu u tome da naš rad učine razumljivijim i dostupnim zajednicama pogođenim sukobom. Iz tog razloga, podstičemo međunarodnu zajednicu da sarađuje sa zemljama bivše Jugoslavije i s Ruandom i da pruži podršku osnivanju ovih vrijednih platformi.

Gospođo predsjedavajuća,

Osnivanjem Rezidualnog mehanizma prije više od deset godina, Savjet bezbjednosti je poslao snažnu poruku protiv nekažnjivosti: poruku da visoko rangirani bjegunci protiv kojih su optužnice podigli Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju i Međunarodni krivični sud za Ruandu ne mogu izbjeći pravdi i da se naslijeđe ovih dvaju sudova mora zaštititi. Pravda i mir su najurgentnije potrebe današnjeg svijeta. Mogu vam bez imalo sumnje reći da smo mi svoj dio uradili. Mehanizam je ponosan na svoj doprinos i treba ga smatrati jednim od najboljih ulaganja Ujedinjenih nacija.

Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove

Arusha, tel.: +255 (0)27 256 5376

Haag, tel.: +31 (0)70 512 5691

Email: mict-press@un.org

Pratite nas na [Facebooku](#), [Twitteru](#), [YouTubeu](#), [LinkedInu](#)

www.irmct.org